Michaël, een engel met een b ervoor

Het is vakantie. Lekker! Zes weken vrij van school. Nou, nee, niet helemaal natuurlijk: ik ben mijn oude lokaal aan het uitruimen ten behoeve van de naschoolse opvang, die er een permanente ruimte gaat krijgen na een ingrijpende verbouwing en ik ben het aan de oude school vastgeplakte noodlokaal aan het inruimen. Waar laat ik in vredesnaam mijn gezellige kletsbank? Hoe moet dat met het verrijdbare schoolbord, dat een heel eind van de muur staat? Een digibord zit er hier niet in: de wanden van het noodlokaal zijn te slap. Daar zou het gevoelige bord telkens weer van ge-de-callibreerd raken… Als de deur van de wc maar ietsjes te hard wordt dichtgegooid, trillen de wanden. Zet ik mijn bureau voorin of liever achterin, vlakbij de nooddeur? Zou dat mogen van de brandweer? En ik ga lekker het gangetje naar de wc's gebruiken voor twee extra werkplekjes voor de leerlingen van mijn aanstaande groep acht. Gelukkig kan ik ze in zes gelijke groepjes van vier personen indelen en met veel passen en meten ook de ronde groepstafel middenin het lokaal nog kwijt. Ziezo. Die twee kasten passen net achter de flappen van het krijtbord. Wel uitkijken met het stijgen en dalen van het bord: de flappen mogen niet op de kasten dreunen. Ik zweet als een otter. Net wanneer ik mij met mijn verstofte handen het zweet van het voorhoofd veeg, stommelen giechelend en elkaar in de deuropening verdringend een paar van mijn aspirant groep achters binnen.

"Hallo, jongens en meiden, komen jullie eens kijken, waar jullie terecht zullen komen? Of komen jullie mij een handje helpen met slepen misschien?"

Nee, schudden ze het hoofd. Ze blijven dicht opeengepakt staan en praten door elkaar heen.

"Zeg jij het maar!" "Nee, ik wil het niet zeggen!" "Ik zeg het wel!" "Nee, laat mij maar even, ik kan dat het beste!" Dan stapt Meindert uit de knoedel kinderen naar voren en zegt:

"Juf Corinne, wij komen niet helpen, wij komen u waarschuwen."

"Waarschuwen? Meen je dat nou? Waarvoor?"

"Voor Berend en zijn vrienden."

Dit antwoord amuseert me, maar het is de kinderen ernst. Ik haal gauw de grijns van mijn gezicht.

"Zijn die wat van plan dan?"

"Michaël zegt, dat Berend u helemaal gek gaat maken volgend jaar!"

Ik kan het niet laten. Ik moet lachen!

"Woehahaha…."

De kinderen kijken verschrikt. Geloof ik ze niet? Weet ik dan niet waartoe Berend in staat is? Blijkbaar niet!

"Het is echt waar, juf. Berend gaat u gek maken. Hij zei dat zelf tegen Michaël en die heeft het aan ons verteld!"

"Nou, wees maar niet bang, dat gek maken zal Berend niet lukken: ik ben al gek, namelijk! Maar evengoed heel erg bedankt voor de waarschuwing. Die stel ik zeer op prijs! Een gewaarschuwd mens telt voor twee!"

Tsja… die Berend… die had de wind eronder bij deze groep. Een waar schrikbe'wind'. De kinderen waren echt bang voor hem. En Michaël was misschien wel zijn grootste slachtoffer?

Maak kennis met Michaël, nee, dit is geen vergissing: het gaat in deze casus niet over Meindert en niet over Berend, maar over de *in de schaduw van Berend opererende Michaël*. Berend kende

ik nog niet: die was in groep 5 van een andere school overgestapt naar onze school. De andere kinderen van deze groep 8 kende ik wel: ik had hen nog als kleuters in groep 2 gehad. Heel bijzonder om ze zo aan het eind van basisschoolrit nog een keer te mogen begeleiden.

Groepsprocessen

In groep 5 waren er wat wisselingen in deze groep geweest: er waren twee kinderen verhuisd naar verre streken en drie andere kinderen uit de groep waren overgestapt naar een andere school. De toestanden die daar aan vooraf waren gegaan stonden geboekt in het groepsdossier en waren destijds uitgebreid in het team van onze kleine school besproken. Kort gezegd: in de groep zat een notoire pestkop, die kans had gezien om, met handlangers en ouders als onvoorwaardelijke back-up, de sfeer grondig te verzieken. Hun jonge leerkracht had daar niet tegenop gekund. Je kent dat wel: goed gebekte, hoogopgeleide ouders op achterste poten, boze brieven naar de directie, gespreken bij het hek, twee kampen in de klas… onrust. Iedereen was opgelucht, dat aan het einde van dat schooljaar de pestkop en de twee voornaamste handlangers van school veranderden. De groep kon zich in groep 6 gaan herpakken. Dat leek goed te gaan. Als vanzelf. Niet nodig om de groep op dit punt extra te begeleiden noch te monitoren, hoe zij als herboren uit de as van die hele vervelende pestgeschiedenis zou moeten zien te herrijzen? Men vond van niet. Er deden zich weinig incidenten voor. Groep 6 werd een rustig jaar.

In groep 7 kregen de kinderen een LIO stagiaire en haar begeleidende vaste leerkracht stond al enerzijds met één been op vertrekken en met het andere been op 'ik volg een interessante studie'-stand. De LIO kon de groep goed aan en kreeg al snel de vrije hand. Dus, niets aan het handje? Mmmm….

Een jaar later, bij mij, onder het vergrootglas dat groep 8 is (en zeker in de handen van de meer ervaren leerkracht, ahem… wink wink, nudge nudge), kwamen de in groep 6 en 7 onder de oppervlakte verborgen gebleven deuken en kreukels echter één voor één aarzelend tevoorschijn… De klas nam mij geleidelijk aan in vertrouwen, manoeuvrerend tussen de hoop en de vrees, dat ik de ontstane routines ongewijzigd voort zou zetten? Man och man…wat ze mij aanvankelijk schoorvoetend, maar al snel vol overtuiging vertelden over hun juf LIO… Opmerkelijk! En dat is zacht uitgedrukt! Zij hield de klas zoet met snoep, zij hield zich niet aan het lesrooster, zij tekende en knutselde liever met de klas en ze keek veel filmpjes op het digibord. De kinderen mochten zelf weten waar ze zaten en wanneer ze hun tussendoortjes gingen eten. Bovendien vond zij het ook goed, wanneer de kids de laatste twee of drie vragen van toets-en werkbladen niet maakten. En aan het eind van het schooljaar hadden ze voor geen enkel vak een toets meer gemaakt. Maar…. Daar was niets van te zien in het leerlingvolgsysteem. Daar stonden keurig allerlei resultaten geboekt… met cijfers en al… ook waren de rapporten en Cito's prima in orde geweest. Tsja. Dat registreren ging toen nog niet digitaal.

"Sinds wanneer moeten de laatste opdrachten in het geschiedeniswerkboek/ taalschrift/ biologiewerkblad ook, juf?"

"Sinds altijd!"

"Van juf LIO hoefde dat nooit…"

"HUH? Hoezo niet? Weet je dat wel zeker?"

"Echt waar!"

"Nou, ik ben juf Corinne -aangenaam kennis te maken- en bij mij moet dat wel… Die opdrachten staan er niet voor niets!"

Ook bont maakte de LIO het bij de dictees: wanneer een leerling niet helemaal zeker was van het te spellen woord, mocht hij/ zij *meerdere spellingversies* opschrijven en dan haalde juf LIO de goeie versie er zelf uit bij het nakijken en rekende aldus de opdracht goed.

Specerijen…speesereien… spacerijden… Ook liet zij de kinderen vaak een kwartier eerder naar huis gaan. Dan klommen ze clandestien het lokaal uit door één van de ramen aan de achterkant van de school. Ssst… geheimpje… snoepje erop en koppen dicht… Geen wonder, dat ze zo populair was geweest!!! En het was ook geen wonder, dat ze op de PABO niet voldoende bleek te hebben gescoord. Ze had op geen enkele manier verslag gedaan van haar verrichtingen en ook haar eigen toetsten en tentamens verwaarloosd.
En wat nog veel erger was: onder die lolbroekerijen was het één en ander aan oud en nieuw zeer wel degelijk gaan smeulen. Het gebrek aan structuur en duidelijkheid, het niet hoeven presteren, de vrijblijvendheid van het schoolleven hadden juist gezorgd voor een *onveilig gevoel*. De kinderen wisten gewoon nooit goed wat ze konden verwachten of wat er van hen werd verwacht. Werd er iets gevraagd, dan spraken zij met één mond en ze waren als de dood om buiten de groep te vallen. Groepsdruk hield de boel als het ware bij elkaar. Ze durfden zich op geen enkele manier meer van elkaar te onderscheiden. Het bij de groep blijven was hun grootste zorg. Het 'hoor ik er nog bij?' hun diepste angst.

Wat was er gebeurd?
De LIO stagiaire gaf niet echt leiding aan de groep en de vaste leerkracht was niet vaak genoeg aanwezig om dat op te merken of er iets aan te veranderen en zodoende stond er uit de groep een eigen leider op. Eén die de juffen snel om beide pinkies won met zijn charmes. Zijn leiderschap had echter geen positief karakter. Slijmen naar boven en trappen naar beneden… *In feite was er dus vooral weer een nieuwe pestkop opgestaan,* met een eigen manier van handelen en een eigen stijl van macht uitoefenen. Nee, niet Michaël, beste lezers, nee, het was Berend! Buiten het blikveld van de leerkrachten en heel geleidelijk aan was dit gezellige baasje, ja, hij speelt dus wel degelijk een rol in dit verhaal, in het gat geslopen, dat de vorige pestkoppen achter hadden gelaten en had hij de ruimte die hij kreeg van de leerkrachten in groep 7 (LIO en vast) eveneens goed benut. Berend was zelf in groep 5 als nieuwkomer door de pesters flink tegengewerkt. Dat zou hem niet weer gebeuren! Hij zou er rustig voor gaan zorgen, nooit meer zelf een pestslachtoffer te zijn. En een dader werd hij ook niet direct: hij bouwde aan zijn eigen imperium, wurmde zich in de groep door een hele geniale, slinkse verdeel- en heerstechniek toe te passen. Hij had verdomd goed opgelet. Hij maakte handig gebruik van het feit, dat hij zielig werd gevonden (door vooral een paar meiden uit de groep, ze namen zelfs eten voor hem mee naar school…) en door vriendschappen aan te gaan met de verbaal en/of fysiek sterkere kinderen uit de groep. Hij had de katten en katers goed uit de boom gekeken en kende de groep door en door. Hij wist heel precies wie hij waarmee diep kon raken. Zijn maatjes (m/v) moesten niet te slim zijn, daar had hij niets aan. Door ze te paaien met roddels en snoep en ze in voortdurende afwisseling aan te trekken of juist af te stoten, maakte hij ze eager om in zijn gevolg een plekje te veroveren. Mocht je mee naar zijn geheime hut, dan was je binnen, maar je lag er net zo makkelijk ook weer uit, wanneer je te kritisch werd of je niet solidair genoeg met hem opstelde. De groep kende maar één houvast: dat was de groep. Ze waren allemaal bang om erbuiten te vallen of om een slachtoffer te zijn. Dus kon hij zijn gang gaan. Zo had hij een steeds wisselende equippe die voor hem de hete kolen uit het vuur haalde, rotklusjes (lees: pestacties) opknapte en in sommige gevallen zelfs namens hem sprak of erger nog: jou een grote bek gaf en voor hem de klappen opving. Ze waren allemaal bang voor hem. En niemand stond tegen hem op. Ze hielden hem voortdurend uit de wind.

Ik was ziende blind en horende doof
Stond dit alles in een dossier? Nee! Was er iets over gezegd bij de overdracht? Nee! Doorzag ik dit direct in de eerste weken groep 8? Driewerf nee! Ik zag het niet. Ik werd namelijk meteen in beslag genomen door het opvallende en storende gedrag van Michaël en was die eerste weken

blind en doof voor de interacties tussen de kinderen en de haperende groepscultuur. Er heerste wel een rare, bedrukte stemming en de kinderen waren extra afwachtend, gespannen, op het nerveuze af. Ze durfden mij niets te vragen en bij de vrijerere werkvormen tijdens het tekenen, knutselen, de dramalessen, het gymmen, buitenspelen en het filosoferen, gebeurden gekke dingen: ofwel niemand zei iets ofwel gingen ze in hun werkgroepjes allemaal tegelijk keihard door elkaar heen zitten schreeuwen. En ja, er waren pestincidenten: Shannon werd een keer opgesloten in het berghok, Matthieu's gymschoenen stonden ineens zeiknat te worden in de douche bij de gymzaal, Irene raakte steeds haar nieuwe gummetjes kwijt, in de la van Arnie's tafeltje zat een keer een grote plastic spin, iemand deed van binnenuit de meisjes wc op de knip en kroop dan onder de hoge deur door naar buiten, zodat deze wc permanent bezet bleef, er lagen punaises op mijn bureaustoel, met de punt naar boven, uiteraard, de jas van Hendrik, net nieuw, hing op onverklaarbare wijze hoog in de berkenboom op het kleuterspeelveld… Wie verzon die dingen? Wie voerde ze uit? Ik dacht dus aanvankelijk, dat Michaël de kwade genius was, met zijn lawaaiige, storende, dwarse gedrag en grote mond… hij liep mij immers voortdurend voor de voeten? Grote bek, commentaar op mijn instructies, weigeren om te werken… en de klas maar giechelen… besmuikt… en naar elkaar loeren… hoe reageert mijn buurvrouw of buurman hierop? Ik interpreteerde dat als: Michaël heeft het hier voor het zeggen en loopt voor zijn troepen uit. Ik begreep niet waar zijn gedrag vandaan kwam en hoorde niet, dat hij eigenlijk riep: "HELP ME JUF!!! DOE IETS JUF!!! DE KLAS VERZUIPT JUF!!!"
Daar ga je met al je ervaring… pffff….
Michaël heeft er wel al met al voor gezorgd, dat de groep uit het moeras kon kruipen.

Wie was Michaël?
Michaël was het tweede kind van een reeks van negen, uit een diep gelovig en warm nest. Hij werd tweetalig opgevoed en de familie ging ter kerke in Eindhoven of den Haag, waar gepreekt werd naar hun smaak en inzicht. Zijn ouders waren orthodox katholiek, zou je kunnen zeggen en hingen de leer aan van bisschop Le Fêvre, een kei-conservatief man met een omstreden kijk op de samenleving en de geschiedenis.
Veel kinderen krijgen! Gaat heen en vermenigvuldigt u! Looft den Heer! En de heilige Maagd Maria! Vaders aan het werk, moeders thuis aan het aanrecht! Elke 9 maanden een nieuwe loot aan de stam! Er mocht immers geen druppeltje verloren gaan? Zijn zusjes mochten geen broek dragen en droegen onder hun kuitlange rokken elke dag een lange onderbroek, weer of geen weer, heur haren gevlochten, de blikken zedig neergeslagen. Michaëls oudste zus ging naar een katholiek meisjesinternaat toen ze 10 werd. Ver weg van haar ouders, maar gelukkig vlakbij een oom. Bij hem en zijn gezin bracht zij de weekends voortaan door. Voor Michaël konden ze geen geschikt jongensinternaat vinden, dus bleef hij tot en met groep 8 wel bij ons op school. Bij de familie stonden heiligenbeelden in huis en tuin. Alle kinderen droegen een penning met een afbeelding van de heilige Christoffel met een veiligheidsspeld aan het hemd, ter bescherming. Michaël mocht niet mee op schoolkamp, omdat de verzoekingen van de duivel in de nachten het zwaarst konden zijn… Hij mocht niet luisteren naar popmuziek en moest de klas uit bij de lessen biologie. Hij had een leuke kop, met guitige ogen en prachtig blonde krullen, die zich niet lieten temmen. Hij was heel slim, leergierig, sportief en verbaal sterk. Hij was behulpzaam, maar oh oh oh, wat was hij vaak alleen. Met vrienden mocht hij alleen op straat afspreken. Hij mocht met niemand mee naar huis en met de ongelovige kinderen al helemaal niet omgaan. Je kwam niet makkelijk bij het diepgelovige gezin waar Michaël toe behoorde binnen. Dit alles maakte van hem het ideale slachtoffer voor een pestkop: hij wilde dolgraag gewoon bij de groep horen, maar was door zijn afkomst en gezinssituatie juist een grote eenling. Hij viel buiten elke norm. Vaak kiezen pesters zo'n soort van onafhankelijke denker en doener als voornaamste target. Makkelijk scoren: Michaël had veel, waarmee hij buiten de groep geplaatst kon worden. Om bij

de groep te mogen horen ,moest hij dus extreem zijn best doen. Hij koos ervoor om dan maar op een negatieve manier de aandacht en misschien ook waardering van de apenrotsbewoners te verwerven…

In gesprek
Men kwam niet makkelijk bij dit gezin binnen, dat vertelde ik al, maar dat gold niet voor de leerkrachten. De jaarlijks terugkerende huisbezoeken waren toen nog een verplichting, waar dit gezin niet onderuit kon noch wilde komen. Ik ben er keer op keer hartelijk ontvangen in de ruime woonkeuken, alwaar ik gastvrij werd onthaald op zelfgebakken lekkers en geurige thee. Ik ben er vaker geweest dan verplicht, vooral in dat laatste jaar, want… meteen vanaf dag één in groep 8 viel Michaël mij dus op. Wat was hij veranderd sinds zijn kleutertijd! Van een vlotte, prettig ondeugende kleuter was hij geëvolueerd tot een echte pre-puber: groot, zweterig en al lichtelijk bepuist en dan die grote mond… Man! Waar had hij die voor nodig? Ik had elke dag een fikse aanvaring met hem en het ging meestal om niks. Ik dacht met hem de kern van de zaak te pakken te hebben en richtte mij dus vooral op hem. Hoe kon ik zijn storende gedrag veranderen? Wat dreef deze jongeman? Hoe stonden zijn ouders hierin? Waarom daagde hij mij zo uit? Zat deze gast iets dwars? Was hij ergens benauwd voor? Miste hij zijn grote zus? Waarom liep hij zo te treiteren en te tarten? Werd hij zelf gepest? Had hij wel genoeg vrienden? Kon hij zich uiten? Hoe ging het thuis met hem? Zouden ze daar zijn ongewenste gedrag herkennen? Tijd voor een goed gesprek!
Vader was er niet bij, wel de jongste spruit, die halverwege de ontmoeting gewoon aan de borst werd gelegd en gezoogd. Maar dat ter zijde…
Moeder brak zich het hoofd en dacht open en eerlijk met mij mee. Haar ogen tinkelend van ingehouden ondeugende gedachten? Mmmm… ze herkende veel van zichzelf in haar zoon. Ze vertelde dat ze als kind ook bokkig en dwars kon zijn en het op zich niet verkeerd vond om ondeugend of plagerig in het leven te staan. Pesten tolereerde ze niet. Ze zou met hem het gesprek aangaan naar aanleiding van een aantal voorvallen op school. Zou hij haar daar meer over kunnen vertellen? Had hij ergens de hand in gehad, zoals ik dacht? Ik liet haar wat ongerust achter aan de gevulde keukentafel: zou ze misschien haar jongen het vuur nu te heet aan de schenen leggen? Gelukkig vond ze het ook een goed idee, om opnieuw een afspraak te maken, bij hen thuis, maar dan ook met Michaël erbij.
Dat tweede gesprek verliep tamelijk stroef. Michaël was wantrouwig. Toen hij mij zijn kamer liet zien, kwam hij meer los. Hij vertelde over zijn verzameling stenen en showde trots zijn formidabele legobouwsels. Dat brak het ijs een beetje en bracht mij op het idee om hem te paaien met een beloningssysteem. Zou hij het fijn vinden om legosteentjes te verdienen met het oefenen van ‘gewenst gedrag’? Hij vond dat gelukkig niet te kinderachtig! En met welk gedrag zou hij dan willen beginnen met oefenen? Hij wilde wel proberen om in de klas minder direct commentaar te geven en beter te luisteren. Deal? Deal!

Ondertussen in de klas
In een poging de vreemde sfeer in de groep te veranderen nam ik ook een aantal stappen.
Stap 1: Elk half jaar vulden de leerlingen op mijn school een vragenlijst in over hun welbevinden. Dat waren ze gewend. Ik paste in overleg met de intern begeleider de lijst voor deze groep 8 aan, waardoor de kans op nuttige groepsinformatie misschien zou toenemen en waardoor de kinderen meer zouden worden aangespoord om een persoonlijk antwoord te geven en zich minder te verschuilen achter de multiple choice mogelijkheden. De opbrengst viel tegen. Vooral in hun antwoorden op de vragen rond pesten en veiligheid, waren de kinderen het unaniem met elkaar eens: er werd niet gepest. Alles was okay…
Bij het lemma: ‘Dit moet juf nog van mij weten’, hadden ze allemaal ‘niks’ ingevuld…

Stap 2: Ik liet ze een 'geef juf een rapport' vragenlijst invullen. Anoniem! Ze mochten mij cijfers geven voor mijn vakkennis, (taal: gemiddelde een 8!), mijn pedagogisch/ didactische vaardigheden voorzien van een 'goed, voldoende of onvoldoende' of met 'soms, vaak, nooit, altijd'. Dat leverde meer op! Ze voelden zich vrijer zo: ze dachten, dat ze over mij bezig waren en hadden niet door, dat wat zij over mij aangaven ook iets over henzelf prijsgaf. Omdat ze anoniem konden blijven, hoefden ze niet bang te zijn voor de eventuele gevolgen. Bingo! (Mijn juf weet hoe ik mij voel: altijd/vaak/ soms/ nooit. Mijn juf legt alles duidelijk uit: nooit/ vaak/ soms/ altijd. Mijn juf heeft duidelijke regels. Mijn juf is streng. Deze tips geef ik aan mijn juf:)
Stap 3: Ik koppelde de opmerkingen aan het eveneens door de klas gemaakte sociogram. Vier vragen: Met wie speel je vaak? Met wie speel je nooit? Met wie werk je vaak? Met wie werk je nooit? Dat maakte de onderliggende vriend- en vijandschappen meer zichtbaar. Michaël scoorde best positief hierbij. Dat viel mij op. En negatief met stip op één stond: Berend! Hoe dat zo? Die allemansvriend? Die charmante lispelaar? Dat kleine, in mijn ogen wat onzekere, onbeduidende, stille ventje? Hoezo hadden ze daar zo'n last van??? Ik ging eens even beter op hem letten, dus…
Stap 4: Ik had kleine gesprekjes met de kinderen apart. Wat verwachtten ze van groep 8? Waar keken ze naar uit? Waar keken ze misschien tegenop? Wat wilden ze van mij leren? Waar werden ze blij/ boos/ bedroefd/ bang van?
Stap 5: Ik zette 'Rots en Water' oefeningen in, in het drama-uur, vaak tijdens de warming-up of juist als afsluiter aan het einde van een schooldag. Hierbij ging het erom om juist niet teveel te praten, maar lekker aan de slag te gaan met fysieke en uitdagende, speelse opdrachten. Lopen, staan, de eigen kracht voelen, evenwicht zoeken, op elkaar steunen, contactspelletjes, samen een bamboestok horizontaal houden bij het optillen, elkaar steunen bij het op één been staan, etc. Ben je bekend met deze methode, beste lezer? Dan weet je wat ik bedoel. Ben je er niet mee bekend, zoek er dan gerust eens iets over op: het is de moeite waard!
Stap 6: Elke ruzie praatte ik na met de hele groep. Steeds met alleen deze drie *vragen aan de hele klas, want ook omstanders doen ertoe!!!* Wat gebeurde er? Wat dacht je dat er gebeurde? Wat had jij anders kunnen doen? Ook vroeg ik dan: Wie herkent dit? Wie heeft er al eens eerder zoiets meegemaakt? Dat konden ze aangeven, door handopsteken. Voor 'soms' mochten ze dan met hun handen in de lucht een korte draaibeweging maken. Uitleg geven hoefde niet!
Stap 7: Ik versierde een schoenendoos, maakte er een postbus van. Juffenpost. Daarin konden de kinderen briefjes stoppen voor mij. Vragen, opmerkingen, een goede mop… alles mocht erin. Ik beloofde plechtig, dat ik overal antwoord op zou geven. De eerste vraag was van Anna: Of ik dacht dat het haar leuk zou staan, als ze haar haar los zou dragen en niet in een paardenstaart. Ik schreef Anna terug, dat ik dacht dat dat haar heel goed zou staan, maar dat het er vooral om ging, wat zijzelf het prettigste vond. Zij schreef mij daarop weer een briefje en daar schrok ik van! Ze vertelde dat ze haar haar een keer los had en toen was uitgescholden voor hoer!!! Ik schreef terug, dat ik dat heel erg vond en of ze niet wou vertellen door wie dat was gezegd? Ze antwoordde, dat ze dat niet durfde, maar dat het wel één van de jongens uit de klas was geweest. Michaël?
Stap 8: Ik pakte de 'Doos met Gevoelens' erbij. Dat is een orthopedagogische methode voor het helpen reguleren van emoties bij jonge kinderen. De bij de methode horende kaartjes met situatieschetsen kunnen ook heel goed worden gebruikt bij oudere leerlingen. Ik organiseerde het zo, dat de kinderen om beurten met twee of drie of vier van hun maatjes en mij in de gang, tijdens het stillezen, een paar van die kaartjes zouden bekijken en bespreken. Ik introduceerde het als een taalspelletje. Toen de hele klas zo geweest was, besprak ik een paar van de kaartjes klassikaal. Wat gebeurt er met dit kind op het plaatje? Hoe voelt dit kind zich? Waar zie je dat aan? Wat zou zij/ hij het beste kunnen doen? Zo besprak ik zonder bedreigend te worden een soort van parallelle situaties met de groep. Niet naar aanleiding van een echte ruzie, maar

gewoon, neutraal. De kinderen kregen zo meer oog voor wat er in een klas aan de hand kon zijn en vonden geleidelijk aan ook de moed om de paralellen door te trekken naar de eigen ervaringen. En dat met mij te delen.
Stap 9: Aan het einde van de week was er 'de kanjer van de week verkiezing': Wie verdiende die en waarmee? De kinderen mochten niet zichzelf nomineren. Dat kwam later pas… Uit de mondelinge nominaties koos ik er dan één of twee uit. Daarmee kon ik positief gedrag benoemen en stimuleren. De complimenten moesten gemeend zijn en verder gaan dan: die of die had zo'n leuke broek aan… Ik nomineer Hendrik, want toen ik mijn agenda was vergeten, heeft hij voor mij het huiswerk op een extra briefje geschreven, zodat ik toch wist wat ik moest doen. Goed gedaan, Hendrik! Wat een mooi compliment heb je gekregen.
Stap 10: Ik evalueerde de pauzes met handopsteken van de beide handen: duimen omhoog of omlaag of halverwege? Leg eens uit? Waarom heb jij je beide duimen omhoog? Wat ging er goed in de pauze? Hoe kwam dat?

Aha! De hut!
De boel was aan het rollen, modder werd opgewoeld en aan de kant geveegd, de kinderen kregen meer kleur op het gezicht en gingen zich meer ontspannen gedragen. Ze voelden zich gezien en gehoord. Ze maakten minder ruzie en hadden meer plezier met elkaar, zonder dat het een hysterisch gedoe werd met over de top uitgelaten lolligdoenerij. Michaël spaarde ongezien door de anderen voor zijn legosteentjes. Dat lukte niet meteen. Zijn gedrag veranderde geleidelijk aan. Hij werd rustiger en zijn stekels verdwenen. Het viel mij op, dat hij vaak naar Berend gluurde onder het werk en dat Berend strak terugkeek. Dan volgde er een gefluister of een gekke bek of een gebaar… Ik hield Berend sowieso wat scherper in het oog. Waarom bracht Lydia toch altijd wat te eten voor hem mee naar school? En wat was er toch aan de hand met die hut van hem? Bij ruzies in de pauzes ging het vaak over 'de hut van Berend' en wat daar was gebeurd. Ik vroeg hem er een keer naar.
"Die hut , die is geheim, die kan niemand vinden, die niet weet waar hij is. Zo goed verstopt in het groen!"
Ik daagde hem uit:
"Wedden dat ik die hut kan vinden? Voor een zak spekkies voor de hele klas?"
Hij nam de uitdaging aan. Had ik dat maar eerder bedacht… De ontdekking van de hut en waar die voor stond werd de wal die het schip keerde…
Het kostte me geen grote moeite om het opvallende bouwsel te vinden, een dichte klont tussen het groen van de bomen aan die kant van het park. De plek was goed gekozen, hoor, in het niet veel betreden gedeelte van het park, dat zich wat verwilderd half verscholen wist achter de blinde muur van een grote sporthal. Eerlijk is eerlijk… ik had al zo'n idee waar de hut zou kunnen zijn en ik kreeg ook nog es een anonieme tip in mijn Juffenpostbus… Ik hoorde al van verre de stemmen van Berend en zijn maatjes- van- die- dag. Hadden ze ruzie over wie er op de uitkijk moest staan? Even luisteren… Berends stem, herkenbaar aan de lichte slis, klonk overal bovenuit. Was dat dezelfde jongen, die stille muis, die onopvallende verschijning?
"Juf kan vandaag wel eens komen kijken, dus er moet iemand op wacht en die iemand, dat ben ik… niet!"
"Ik doe het ook niet, ik was gisteren al geweest".
"Lydia hoeft niet, want die had chips voor mij meegenomen vandaag."
"Dat is niet eerlijk, Beer..!"
"Dat bepaal ik zelf wel. Het is mijn hut!"
"Maar ik had die ladder meegenomen..."
"En ik de kussens…"
"En die planken zijn van mijn vader ..."

“Jonas is te slap voor wachtlopen, die kan hier op de uitkijk blijven staan en Aafke heeft gepraat met Michaël, dus die mag sowieso niet meer in de hut deze week.”
“Ik heb alleen maar een pen van hem geleend…”
“Als Aafke niet meer mag, mag Alex dan weer een keer mee?”
“Alex? Heb je soms verkering met die sukkel?”
“Tom, jij gaat op wacht en neem een stok mee voor als Michaël zich toch weer laat zien…”
“En Aafke, neem een omweg uit het park als je weggaat… ik wil niet dat iemand jou hier in de buurt ziet…”
Aha! Zozo! Juist ja! Dit verklaarde een hoop! Genoeg geluistervinkt nu! Erop af! Voor ze er erg in hadden, stond ik ongezien beneden aan de boom. Ik klopte op de ladder. Aafke was nog niet vertrokken. Zes verschrikte koppen keken mij aan door het gat in de vlondervloer.
“Jongens en meiden, zal ik dan maar zelf op de uitkijk gaan staan?”
Daar, verscholen in het groen, terwijl ik de kinderen stiekem stond af te luisteren -nee, edelachtbare, dat was niet kies, daar heeft u gelijk in, het is onrechtmatig verkregen bewijslast- vielen de schellen mij van de ogen en oren. En ik was nog wel zo gewaarschuwd door Meindert! Berend had macht! Berend was de baas! Hij en niet Michaël was de informele, formidabele, negatieve leider van de klas! Hoe hadtie ‘m dat geflikt? Daar kwam ik stukje bij beetje achter, nadat ik, hutswijzer geworden, voorzichtig maar beslist kon beginnen met het aan Berends stoelpoten zagen.

Berend in de bocht
Ik hield extra gesprekjes met Berend in de gang en ik gaf hem een andere plek in de het lokaal. Ik overlegde met de gymleerkracht over de indeling van groepjes en vroeg hem om een extra oogje op Berend te houden tijdens zijn lessen. Ik sprak Berend aan op wat ik hemzelf had horen zeggen in de hut, maar maakte geen melding van de inhoud van sommige briefjes uit de postbus. Het oude zeer bespreken deed ik met de hele groep, maar dan in de vorm van een kletsles met bijvoorbeeld een discussie over een stelling (Klikken bestaat niet/ Van gepest worden word je sterker/ Als je gepest wordt, ligt dat aan jezelf) of n.a.v. een parallel, fictief verhaal. (TOOLTIPS: “Goed Fout” , uit “Stoute kinderen en andere lieverds”, van Maria van Eeden, verhalen uit de methode Trefwoord, “Het tehuis voor BVO’s”-Bijzonder Vervelende Ouders- van Rindert Kromhout) Dat gezaag werd mij wel (door de klas) en niet (door Berends moeder) in dank afgenomen.
“Berend voelt zich door jou niet goed begrepen!”
Nee, begrijpen deed ik hem misschien niet goed, maar ik had hem wel door… Hij zat hoog in de pikorde van de groep, letterlijk hoog, bovenin de hut, bovenop de door hemzelf gecreëerde apenrots. In de hut had hij zelfs een eigen plankier, boven het gemeenschappelijke vlondertje. Op zijn ‘verdieping’ mocht helemaal niemand komen, zelfs Lydia niet, nog voor geen honderd zakjes chips… Hij had het er wel heel erg druk mee en zijn schoolprestaties leden daaronder. Want tsja, ook bovenop een apenrots zit een top-aap nooit helemaal safe en veilig. Waakzaamheid bleef geboden. Hij lette scherp op de medeleerlingen en minder scherp op schoolwerk. Hij hield alles en iedereen in de gaten. En de kinderen hem! Er werd wat afgegluurd… Hij zette met zijn kennis kinderen tegen elkaar op, ook zijn trouwste adjudanten, verkenners, verspieders en spionnen. Deed je iets goeds in zijn ogen, dan had je recht op de ultieme beloning: toegang tot zijn hut, lees: zijn imperium. Viel je erbuiten, dan werd je de toegang tot de hut ontzegd. Na schooltijd hield Berend elke dag een soort van spreekuur, niet op het schoolplein, maar uit het zicht, om de hoek, op het stuk straat waar geen huizen zijn. Dan nam hij de dag even door! Die en die had dat en dat gezegd/ gedaan/ geweigerd, Juf was te zus of te zo geweest, het zusje van die of die was irritant … Zo deelde hij zijn plannen en ideeën met de gunstelingen van dat moment en daar vloeiden dan weer diverse acties uit voort. Soms

gingen de kinderen zelf aan de slag, met wat zij dachten, dat de baas gunstig zou kunnen stemmen. Daar hoorde bij: pesten, spullen afpakken, nare dingen zeggen, roddels rondzingen, negatief commentaar op andermans uiterlijk verspreiden.(Losse haren? Dan ben je een hoer!)
Nu kon ik pas echt aan de slag met deze klas en met Michaël. Ik zag hem eindelijk in het juiste licht en kon hem en alle andere kinderen in deze klas beter helpen om zichzelf te zijn, Berend incluis!
Ja, beste mensen, dit klinkt als heel wat werk aan de winkel en er moest natuurlijk ook 'gewoon' gewerkt worden!!! Toch was het allemaal dubbel en dwars de moeite waard. Kinderen blokkeren in een situatie, die niet veilig voor ze is. Dan zijn ze al hun energie kwijt met overleven en is er geen ruimte in die koppies voor schoolwerk. Dan valt er niets met ze te beginnen: het hoofd zit te vol met emotie.

Moedig voorwaarts
Met een strak rooster en *daarin elke week op een vast moment de groepsproceslessen*, die ik 'kletslessen' was gaan noemen, 1x in de maand extra gezellig met een koppie thee en iets lekkers erbij, kwamen we samen stap voor stap vooruit. De leerlingen kregen weer vertrouwen in elkaar en in hun leerkracht. Ik liet ze zien, dat je dit soort dingen gewoon kon aanpakken als je dat wilde en dat je in een groep heel goed jezelf kon zijn. Opkomen voor jezelf, zonder anderen te kwetsen. Wat voor een groep wilden zij zijn? Wat hadden ze daarvoor nodig? Hoe zag dat er dan uit? We kozen 3 klassenmotto's: Iedereen is aardig. We spelen met elkaar. We helpen elkaar. We maakten foto's van ideale scenes en plakten die bij de motto's. Van alle kinderen een handtekening eromheen en daarna gingen de motto's in een lijst aan de klassenmuur. Regelmatig evalueren (kort). Ging het nog goed? Hoe zat het met het aardig zijn? Voorbeelden? Kanjer van de week nominatie? En lukte het samen spelen ? Wie had wie goed geholpen deze periode?
Natuurlijk bleef Michaël gewoon een bengel, maar wel een veel vrolijkere. Natuurlijk leerde Berend niet al zijn slimme streken af, maar ook hij kon meer ontspannen. En Anna durfde heur haren los en dat stond haar geweldig goed! Natuurlijk was ik bekaf aan het einde van dit schooljaar met al die onrustig in hun bit hangende, ongedurige kids, maar we flikten het wel! Samen! En met steun van het hele team en van de ouders van de groep. Die kwamen één voor één ook met hun eigen ervaringen en waren blij, dat het zaakje boven tafel was gekomen. Daar konden ook zij moedig mee voorwaarts. De ban was gebroken, de etterbuil was gebarsten, *met dank aan Michaël, die zijn boze kont tegen de krib had gegooid.*
Michaël had verschillende stadia doorlopen om bij de groep te mogen horen en het liefst bij de harde kern rond de kleine Berend. Daar zou hij veilig zijn, dacht hij en de aandacht, het aanzien, de waardering van de rest van de groep zouden daarmee zijn deel zijn geworden. Eerst probeerde hij vrienden te worden met Berend door te slijmen en hem aan te bieden klusjes voor hem doen. Daarna richtte hij zijn aandacht op één of twee van de vaste adjudanten. Vervolgens probeerde hij zich een weg naar de harde kern te bluffen, door iedereen voor te zijn met pesterige opmerkingen en ander negatief gedrag… Zagen ze wat hij durfde? Was hij nu een held? Kreeg hij zo lof en eer en de hoofdprijs? Toegang tot de hut? Nee! Wat hij ook deed: Berend liet hem niet toe. In de grote vakantie, voordat de kinderen van deze klas naar groep 8 zouden gaan, was het in het bosje bij de hut tot een echte clash gekomen: een gevecht van kind tot kind. Althans: wat ik uit de verhalen heb kunnen herleiden, is, dat Berend hoog vanuit de hut een paar volgers op Michaël heeft afgestuurd. Michaël gaf geen krimp, groot, sterk, snel, slim en kwam er eigenlijk zonder al teveel kleerscheuren vanaf. En niks zeggen thuis… Maar daarna was het wel echt oorlog in zijn kop: hij solliciteerde al lang niet meer naar een rol als paladijn/adjudant/ slippendrager. Hij ging over tot de ultieme aanval en probeerde direct de macht van Berend af te pakken. Daarvoor dacht hij het zo te moeten aanpakken: hij tartte de

autoriteiten. Zijn ouders, zijn leerkrachten, zelfs de directeur van onze school kon rekenen op een grote bek of een onbeschoft commentaar… Dat durfde Berend namelijk niet. Die hield ons liever te vriend, het liefst om zijn pinkies gedraaid en wel… Dus op dat punt probeerde Michaël Berend echt de baas te zijn. Gelukkig is het uiteindelijk allemaal anders gelopen. En Michaël, wees maar niet bang: ik vond en vind jou nog steeds een beste baas: ik bedank je hier uit de grond van mijn hart voor wat ik van jou en via jou heb geleerd, man. Doordat jij jezelf voor de leeuwen wierp, als een Daniël in de leeuwenkuil, zo heb je mij de weg getoond naar de oplossing!

Ik hoop, dat het je goed gaat en dat je, waarterwereld je nu ook bent, vooral jezelf bent gebleven. Zitten er geen beren(ds) meer op je weg?